

**KOLEKTİF HAFIZAYI HEDEFLEYEN ZENOFOBİNİN YENİ MEDYADA
METİNLEŞTİRİLMESİ: RICOEUR'ÜN SEMBOL HERMENÖTİĞİ BAĞLAMINDA BİR
ANALİZ¹**

Fikriye ÇELİK²

ÖZ

Araştırma Makalesi

Research Article

² Dr. Öğr. Üyesi
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
İletişim Fakültesi

fcelik@cumhuriyet.edu.tr

ORCID
0000-0003-1633-0357

Başvuru Tarihi / Received
31.01.2024

Kabul Tarihi / Accepted
23.02.2024

Bu çalışma Christchurch terör saldırısı vakası üzerinden zenofobinin yeni iletişim ortamlarında metinleştirilme biçimini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda saldırıda metinleştirilen silah ve şarjörlere ilişkin simge ve semboller Ricoeur'ün sembol hermenötüğü bağlamında çözümlemeye tabi tutulmuştur. Bu nitel araştırmada doküman analizi ve hermenötik yöntem bir arada kullanılmıştır. Araştırmaya konu terör saldırısında sosyal ağlar ve sosyal medya mecralarında metinleştirilerek eylemin bütünselliği içinde önemli bir araca dönüşen silah ve şarjörlere birer belge olarak yaklaşılmıştır. Terörizmin bağlı olduğu ideolojinin somut pratiği olan saldırıda kullanılan suç aletlerine ilişkin görüntülerin sembolik yorumlama sonucunda kazandığı anlamı ortaya çıkaran bu çalışma, bahse konu görüntülerin dijital mekanda sergilenen paylaşım olmaktan çok kolektif hafızayı hedefleyen araç olduğunu göstermek bakımından önemlidir. Araştırmada elde edilen bulgular göstergesel bir bütün olarak ortaya çıkan söz konusu terör saldırısının esas niteliğinin yeni iletişim teknolojilerini araçsallaştırmaktan ileri geldiğini göstermiştir. Sonuç olarak çalışmada, yeni medyada etnisite tabanlı kolektif nefret üretme ve yayma amacına kilitlenen bu terör saldırısının işaret ettiği silahlardaki zenofobik radikal sağ ve anti-İslam tonlu söylem aydınlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zenofobi, Yeni Medya, Christchurch Terör Saldırısı, Sembol Hermenötüğü, Hermenötik.

**TEXTIFICATION OF XENOPHOBIA TARGETING COLLECTIVE
MEMORY ON NEW MEDIA: AN ANALYSIS IN THE CONTEXT
OF RICOEUR'S SYMBOL HERMENEUTICS**

ABSTRACT

This study aims to reveal the way xenophobia is textualized in new communication environments through the Christchurch terrorist attack. For this purpose, the signs and symbols attached to the weapons texted in the attack were analyzed in the context

¹Bu çalışma, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı'nda hazırlanan "Post-Truth Çağda Yabancı Düşmanlığı: Call of Duty Görünümlü Yeni Zelanda Saldırısı" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

of Ricoeur's symbol hermeneutics. In this qualitative research, document analysis and hermeneutic methods were used together. In the terrorist attack that is the subject of the research, the weapons, which became an important tool of the action by being texted on social networks and social media channels, were approached as documents. This study, which reveals the meaning gained as a result of symbolic interpretation of images of criminal tools, which are instrumentalized as the concrete practice of the ideology to which terrorism is based, is important in showing that the images in question are a tool targeting collective memory rather than a sharing in digital space. The findings obtained in the research showed that the main importance of the terrorist attack in question, which emerged as a semiotic whole, came from instrumentalizing new communication technologies. As a result, the study clarified the xenophobic radical right and anti-Islam toned discourse in the weapons indicated by this terrorist attack, which focused on the aim of producing and spreading ethnicity-based collective hatred in the new media.

Keywords: Xenophobia, New Media, Christchurch Terror Attack, Symbol Hermeneutics, Hermeneutics.

GİRİŞ

Bu çalışma 15 Mart 2019 tarihinde Yeni Zelanda'nın Christchurch şehrinde Müslüman kimliğine ait ibadethanelere düzenlenen terör saldırısının motivasyon kaynakları ve bu içeriklerin sosyal ağlar ve sosyal medya mecralarındaki metinleştirilme biçimi üzerine yoğunlaşmaktadır. Belge değeri bulunan kaynaklar; 87 sayfadan oluşan "The Great Replacement" başlıklı yazılı metin, saldırıda kullanılan silah ve şarjörlerin üzerindeki işaretler ve saldırı videosuna fonluk yapan marştır. Araştırma yalnızca saldırıda kullanılan silah ve şarjörlerin üzerindeki işaret ve sembolleri içlemektedir.

Bilindiği gibi 15 Mart 2019'da Cuma namazı sırasında Christchurch şehrinde bulunan Al Noor Camii ve Linwood İslam Merkezi'ne AR-15 tipi iki yarı otomatik silah, iki pompalı tüfek, bir levyeli tüfek olmak üzere 5 adet silahla saldırı düzenlenmiştir. Bu terör saldırısı sonucunda 51 kişi hayatını kaybetmiş, 49 kişi yaralanmıştır. 28 yaşındaki Avustralya vatandaşı fail bir başka saldırı noktasına giderken yolda yakalanmıştır (BBC, 2019; TRT Haber, 2019; VOA, 2019).

Söz konusu eylem bütün terör saldırılarının merkezindeki nefret duygusundan beslenen eylemsel ve söylemsel pratikleri bir araya getirerek göstergesel değeri yüksek şiddet içerikli bir ürüne dönüşmüştür. Saldırgan bir yandan büyük kitleler tarafından tüketilmek üzere medyatik içerik üretiminde bulunarak yaslı olduğu terörizmi ilan etmiş, diğer taraftan terörü somutlaştırmıştır. Saldırı öncesi yeni iletişim ortamlarında yayılan yazılı metin, semboller yardımıyla metinsel değere sahip olan suç aletleri, dünyanın saldırı anına birincil tanıklığını mümkün kılan video, videoda propaganda unsuruna dönüşen etnik ayrılıkçı marş motivasyonel izler barındıran birer göstergedir. Bu propaganda amaçlı video prodüksiyonun bir çeşit tescilli olmayan işbirliğine dayalı sistem aracılığıyla şekillendiğini iddia etmek zor değildir (Amble, 2012: 342). Vakada öne çıkan söz konusu motivasyonel kaynaklar Jenkins'in (1980) terörizmi tiyatrodan ibaret sayan görüşünü haklı çıkarmaktadır.

Jenkins'e (1974: 4; 1980: 1-8; 2006: 118-119) göre terör gerçek kurbanlardan çok izler kitleye yönelen gösterge merkezli bir eylemdir. Buna göre psikolojik savaş olarak tabir edilen terörizmin terörize etme yeteneğinin eylemin etkilediği alan ya da bölgeyle sınırlı kalmadığını söylemek mümkündür (Martin, 2017: 27). Weimann (1983: 38) da Jenkins ile ortak görüşleri paylaşarak terörist stratejide medyanın esas öneminin terör tiyatrosu kavramının doğuşuna yol açmaktan ileri geldiğini düşünmektedir. Bu sınırı aşan ideolojik akım daha çok medyatik içeriklerin yardımıyla etki alanını genişletmekte, somut nitelik kazanmaktadır. Bugün deneyimlemeyi sürdürdüğümüz bilişim teknolojileri üzerinde yükselen çağda ise sözü edilen içeriklerin biçimsel birtakım değişimlere uğradığını görmek şaşırtıcı değildir. Keza terörizmin temelini oluşturup tarih boyu varlığını koruyan düşmanlık duygusunun yeni iletişim ortamları tarafından körüklenip daha küresel nitelikte görünürlük elde etmesi kaçınılmaz olmuştur (Rauf, 2021: 247). Buna göre her tür içerik paylaşımının özellikle sosyal medya ortamlarında kontrolsüz biçimde gerçekleştiği bir çağda terörizmin kendini yeniden üretme imkânı bulduğu farklı formlar keşfetmesi doğaldır. Teknolojide kaydedilen gelişmelere bağlı güncelleme neticesinde, ekran başında mesaj alımlayıcısı konumundan kurtulup mekânın kullanıcısı olma niteliğiyle tanışan hedef kitle terörist tarafından yayılan içeriklerle doğrudan karşılaşabilmektedir (Kaskeleviciute vd., 2023: 6).

Teknik ve teknolojik gelişmelerin öncülüğünde üretim ya da tüketimden çok dağıtım işlevinin önem kazandığı yeni medya çağında bir terör eylemine kalabalıkların şahitliği ya da ortaklığı söz konusu olabilmektedir. Bugün sosyal medyada yalnız tüketici olmaktan çıkıp aynı zamanda içerik üretiminde bulunma imkânı elde eden kalabalıklar söz konusu saldırılara ilişkin kolektif anlayışın şekillenmesinde rol oynamaktadır (Eriksson, 2018: 3980). Bu durum terör olaylarından daha yıkıcı sonuçlara yol açabilmektedir (Eriksson, 2023: 264-265). Bu açıdan bakıldığında dijital çağda gerçekleşen bir terör eyleminin öldürmekten çok taraftar kazanmak, düşmanlığı çoğaltmak ve korkuyu taze tutmak maksadıyla planlandığını düşünmek mümkündür. Buna göre teröristlerin saldırılardan beklentisi doğrudan kurbanları hedef almak değil psikolojik etki yaratmaktır (Hoffman, 2018). Zira yeni dünyanın savaşlarının da sosyalleştiği düşünülmektedir (Rid ve Hecker, 2009: 1). Terörün uyguladığı şiddet, insanın beden bütünlüğünü hedef almanın yanı sıra korkunun yol açtığı yıkıcı etkiye sebep olmaktadır. Sosyal medyayı korku tacirliği olarak araçsallaştıran söz konusu eylemler böylece kitlesel histeri ve paniği tetiklemektedir (Ferrara, 2015: 1). Araştırmaya konu teşkil eden vakada gözlenen “şiddet içeren eylemde bulunma kapasitesi ve istekliliği mevcut” (Combs, 2011: 5) teröristin motivasyon kaynakları bu gerçeği doğrulamaktadır.

Bahsi geçen vakada aşırı sağ ırkçı ideolojiden beslendiği anlaşılan teröristin dolaşımı kendi sosyal medya hesaplarından sağladığı fikirsel içeriklerden somut eylemin görüntüsüne her paylaşım toplumlara yerleşik kalıp yargıları hatırlatmayı hedeflemiştir. Medyatik içerik haline dönüştürülen terör olaylarının birer kolektif hafıza egzersizi olduğu yönündeki iddialar (Zelizer, 2017: 136) bu vakada karşılığını bulmuştur. Bununla birlikte aşırı sağ eğilimli gruplarda ırkçı ideolojiyi yaymak için interneti kullanma pratiğinin daha belirgin olduğu da bilinmektedir. Keza başta sosyal medya ortamları radikalleşme dinamiklerine aracılık etmektedir (Ferrara, 2017: 1). Aşırılık yanlısı gruplar için toplumsal destek ile ilgili olan internet eylem için ön koşul kabul edilmektedir (Weimann, 2004; akt. Caiani ve Parenti, 2013: 84). Çünkü aşırılıkçı ideolojiler internet başta olmak üzere özellikle sosyal medyada yaygın olan duygu üzerine kuruludur (Bouko vd., 2022: 265). Bununla beraber internet ve yeni medya teknolojileri küresel direnişi kışkırtmada kritik araçlar olma misyonunu ilk günden bu

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

yana korumaktadır (Amble, 2012: 341). Yeni medya teknolojilerinin iletişim ve koordinasyon için harcanan zaman ve maliyeti azaltmanın yanında video konferans, e-posta ve web siteleri aracılığıyla karmaşık enformasyonların coğrafi olarak dağınık bir alanda da sorunsuz paylaşılmasını sağlamak konusunda terörist ağların oluşumuna yardımcı olmaktadır (Anderson, 2003: 27). Keza bugün hipermedya haline terör olaylarının yeni medyanın küresel niteliğini araçsallaştırmasından daha doğal bir sonuç yok gibidir (Kraidy, 2018: 170). Çalışmaya konu teşkil eden vaka da teröristin bağlı olduğu aşırı sağ ideolojinin sosyal medya mecralarının küresel etkisini önelediği gerçeğini açıkça göstermiştir.

Araştırma kapsamında çözümlenen suç aletlerinin kullanıldığı saldırıda, failin yanı sıra faille aynı eğilime sahip kişileri de motive ederek terörize eden güçlü zenofobik niteliğe sahip unsurlar dikkat çekici boyutta belirgindir. Bilindiği gibi yabancıya beslenen korkunun etnosantrizmle birleştiği yerde zenofobi açığa çıkmaktadır. Kendi grubunun veya kültürünün diğerlerinden üstün olduğuna duyulan sonsuz inançla tarif edilen etnosantrizm (Yakushko, 2009, s. 44) yabancı korkusunun yerini düşmanlığa bıraktığı kritik aşamayı yaratmaktadır. Böylece zenofobinin taşıdığı korku diğer korku türlerinden fazlasını içermektedir. Zira burada korku nesnesi kabul edilen “yabancı”nın varlığına tahammülsüzlük üzerinden kendini gerçekleştirme eylemi göze çarpmaktadır. Zenofobik kişi varlığına tahammül edemediği yabancıların kültür ve kimlik başta olmak üzere değerlerinin sistemli biçimde yok edilmesini istemektedir. Esasında bir çeşit duygu biçimi gibi görünen korku bireysel değil evrensel nitelik taşımaktadır. Evrensel politik düzlemde açığa çıkan zenofobi, şeffaflığı zedelediği düşünülüp karanlığın simgesi ilan edilerek yaban(cı)laştırılan kişiye ütopik modern dünyada yer olmadığı yargısını cisimleştiren eylemlerin sergilenmesine kapı aralamaktadır (Çelik, 2022: 28-30). Gjurič (1998: 42; akt. Burjanek, 2001: 55) bu eylemlerde açığa çıkan eğilimin kendiliğinden gelişen değil bilinçli sergilenen bir hastalık türü olduğunu düşünmektedir. Söz konusu eylemsellik, sonuçları itibarıyla Agamben'in (1995) ‘homo sacer’ ile ifade edip Bauman'ın (2018) ‘insandışılştırma’ ile betimlemeye çalıştığı bir gerçeklik yaratırken Arendt'in (2013) baktığı yerde ‘radikal kötülük’ olarak kendini göstermektedir. Buradan yola çıkarak

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

araştırmanın merkezine yerleşen terör eyleminin de zenofobiden doğan radikal kötülük örneği olduğunu görmek güç değildir.

Saldırı öncesi ve sırasında kullandığı araçlar teröristin hafıza çalışmasına başvurduğunu kanıtlamaktadır. Saldırıya ilişkin doğru bir anlama süreci için teröristin öldürme eyleminden çok tarihe not düşmek, hafızaya seslenmek, hatırla(t)mak, adını kendi gibi radikal sağ ırkçı eğilimli potansiyel teröristler için ilham kaynağı haline getirmekle ilgilendiğini görmek mümkündür. Bu çalışmada sözü edilen vakayı marjinal kişiliğin tekil eyleminden ziyade yabancı düşmanlığının çok bileşenli küresel boyutunu gözler önüne seren bir metin olarak okumak önerilmektedir. Keza bir tür hatırla(t)ma ve unut(tur)mama eylemi olan bu saldırıda örneğin sombolik anlam taşıyan silah ve şarjörler detaylı incelemeyi, tarihsel araştırmayı gerektirmektedir. Bu propaganda unsurlarının saldırı sonrası küresel kitle iletişim ortamlarında yer alması, tartışılması, çözümlenmesi sağlanacak şekilde üretilen birer meta olduğunu görmek güç değildir. Bu çalışma çözümlenen silahlar üzerinden saldırının yalnız sonucuyla değil araçsallaştırdığı içeriklerle aydınlatılması gereken bir vaka olduğunu işaret etmektedir.

İnceleme konusu saldırı, bir tür ideoloji taşıyıcısı olduğu gerekçesiyle geçmiş taramayı gerektiren parçalardan oluşan bir vaka olarak karşımızda durmaktadır. Buna göre saldırıda söz konu silah ve şarjörlerin yalnız öldürme amacıyla değil aynı zamanda mesaj iletme maksadıyla araçsallaştırıldığının altını yeniden çizmekte yarar vardır. Kökleri düalist Batı geleneğine, modern dünyanın öteki yaratma pratiğine, Hıristiyan Batı – Müslüman Doğu karşılaşmasına dayanan sembol ve işaretleri anlam(landırm)a çabası; bu araştırmayı şüphesiz özel bir konuma yerleştirmektedir.

Bu çalışma zenofobinin yeni medyada metinleştirilme biçimini Christchurch terör saldırısı üzerinden ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda saldırıda metinleştirilen silah ve şarjörlere ilişik simge ve semboller Ricoeur'ün sembol hermenötiği bağlamında çözümlemeye tabi tutulmuştur. Bu nitel araştırmada doküman analizi ve hermenötik yöntem bir arada kullanılmıştır. Araştırmaya konu terör saldırısında sosyal ağlar ve sosyal medya mecralarında metinleştirilerek eylemin bütünselliği içinde önemli bir araca dönüşen silahlara birer belge olarak yaklaşılmıştır.

Terörizmin bağlı olduğu ideolojinin somut pratiği görünümüne sahip bir araç olarak saldırıda kullanılan suç aletlerinin hermenötik analizi neticesinde dijital mekanda üretilip kolektif hafızayı hedefleyen zenofobiye dikkat çekmek hedeflenmiştir.

1. Yöntem

Bu nitel araştırmada doküman analizi ve hermenötik yöntem bir arada kullanılmıştır. Araştırmaya konu terör saldırısında sosyal ağlar ve sosyal medya ortamlarında metinleştirilerek eyleme eşlik etmesi sağlanan silah ve şarjörlere birer belge olarak yaklaşmıştır. İlk aşama olarak doküman analiziyle silahları belgeleştiren bilgilere erişilmiştir. Sonraki aşamada ise söz konusu suç aletlerine ilişik simge ve semboller Ricoeur'ün sembol hermenötiği yöntemiyle çözümlenerek işaretlerin gösterdiği anlama ulaşılmıştır.

İlk kullanımı Hıristiyan teolojisi hakkındaki çalışmalara dayanan hermenötik, yorumcunun dinî bir metni anlamak için uyması gereken birtakım kural ve ölçütleri ifadelendirmiştir. Antik Yunan'da alegorik yorumlama ile başlayıp Orta Çağ'da da benzer yöntemle devamlılık kazanan yöntem kutsal metinleri yorumlamada kullanılmıştır. Zamanla teolojinin tekelinden kurtulan hermenötik, kutsal metinler dışında da anlam üretmeye yarayan bir yöntem olmuştur. Taşıdığı anlam çerçevesinde hermenötik yalnız bir yorum değildir. Zira hermenötik terimi yorum teorisi olarak anlam kazanır. Kavramın bu bağlamda anlama kavuşmasının tarihi Johann Dannhauser sayesinde 1654'e uzanmaktadır (Føllesdal, 2001: 375; Vessey, 2006: 209).

Hermenötik esas olarak metinden hareketle yazarın kastettiği anlama ulaşma çabası olarak tanımlanmaktadır. Bir tür anlama öğretisi olan hermenötik aynı zamanda yorumlama sanatıdır. Bugünkü haliyle modern hermenötiğin başlatıcısı Schleiermacher olurken yöntemin sosyal bilimlerle ilişkilendirilmesi ilk kez Dilthey tarafından gerçekleştirilmiştir (Vessey, 2006: 209; Dilthey, 1972: 229). Bu çalışmada Schleiermacher ve Dilthey'in ilerlettiği hermenötiği sembolik alana taşıyan Ricoeur'ün yaklaşımı merkeze alınmıştır. Ricoeur'e (2007: 21) göre hermenötik; belirli analitik bir yorumun, başka bir ifadeyle bir metin ya da metin kabul edilebilecek bir göstergenin tabi olduğu kurallarla ilgili kuramdır. Ricoeur'ün yaklaşımı

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

hermenötiği sembolleri deşifre etme tekniği olarak görmemizi sağlamaktadır. Burada Ricoeur sembolün gösterme-gizleme özelliğinin bazen bir kutsalın açığa vurulma biçimi olabileceği yönünde kritik bir tespit bulunmaktadır. Ona (2009: 13) göre hermenötikten beklenen saklı duranı, müphem olanı aydınlatmasıdır.

Ricoeur'ün açıklamaları anlamın tarih içinde gerçekleştiğine işaret etmektedir. Tarihsellik içinde geçmişten bağımsız bir varoluş ortaya koyamayan insan yorumlama ve anlam üretmede birtakım simgesel ifadelerle bağlıdır. Simge çiftanlamlı bir enigma olarak görülmektedir. Bilindiği gibi "bilmece zihni kilitlemez, tersine kışkırtır; simgede kabından çıkarılacak, 'içerim dışı' kılınacak bir şeyler vardır" (Ricoeur, 2007: 29-30). Buna göre simge yoruma muhtaç çiftanlamlı bir dilsel ifade olurken yorum bu işaretin şifresini çözmeye odaklı anlamlandırma eylemselleştir (Ricoeur 2007: 22).

1.1. Verilerin Toplanması

Hermenötik, kültürel ve tarihsel kodlar bağlamında metin okuma yöntemidir. Anlamlandırma çabası olarak görülen bu yaklaşımın izin verdiği biçimde bahse konu saldırıda araştırdırılan silah ve şarjörlerin üzerindeki simge ve semboller toplanmıştır. Araştırma yalnızca saldırıda kullanılan suç aletlerinin üzerindeki göstegeleri içlemektedir. Saldırının bütünselliği içinde önemli birer parça olan diğer metinsel ifadelerin dışlanması çalışmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır. Yeniden üretimde bulunmanın önüne geçmek için çalışmada teröristin ismine yer verilmemiştir. Benzer şekilde saldırganın öykündüğü terör eylemlerini ve terörist isimlerini imleyen semboller çalışma kapsamının dışında tutulmuştur. Bu dışarıda bırakma da araştırmanın bir diğer önemli kısıtlılığıdır.

Araştırmada yürütülen inceleme neticesinde isim, tarih, olay ve slogandan oluşan 56 sembol tespit edilmiştir. Bunların 45'inin tarihi kişilik ve savaş adı içerdiği görülmüştür. Yukarıda bahsedilen sınırlılıklar çerçevesinde söz konusu sembolik ifadelerin 50'si çözümlenmiştir.

1.1. Verilerin Analizi

Veri analizinde üç tür kodlama olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada incelemeler sonucu elde edilen verilere bağlı olarak ortaya çıkan kavramlara göre kodlama tekniği tercih edilmiştir. Araştırmanın ilk aşamasında doküman analizi

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

sonucu ulaşılan belgelerden elde edilen veriler kodlanmıştır. Kodlamaya uygun temalar tespit edilmiş, kategorilere ayrılmıştır. Son aşamada ise veriler hermenötik yaklaşımla analiz edilmiştir. Yürütülen incelemelere bağlı olarak metinsel değere sahip silah ve şarjörler üzerinde göstergeleştigi tespit edilen simge ve semboller şu şekildedir:

Tablo 1. Veri Analizinde Öne Çıkan Temalar

Zenofobi		
Göçmen Düşmanlığı	1	Refugees welcome to hell
	2	For Madrid
	3	For Berlin
	4	Here's your migration compact!
	5	For Rotherham
	6	14 Words
	7	⌘
İslam Düşmanlığı	1	Clavijo 844
	2	Tours 732
	3	Charles Martel
	4	Odo The Great
	5	John Hunyadi
	6	Szilágyi Mihály
	7	Lepanto 1571
	8	Sebastiano Venier
	9	Marco Antonio Colonna
	10	Ştefan cel Mare
	11	Khotyn 1621
	12	Bohemond I of Antioch
	13	Acre 1189
	14	Gaston IV of Bearn
	15	Pelayu
	16	Crab Rave
	17	For Madrid
	18	For Berlin

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

	19	Shipka pass 1877-78
	20	General Gurko
Türk Düşmanlığı	1	Turkofagos
	2	Dmitry Nikolayevich Senyavin
	3	Edward Codrington
	4	Feliks Kazimierz Potocki
	5	Şerban Cantacuzino
	6	Ernst Rüdiger von Starhemberg
	7	Marco Antonio Bragadin
	8	Gjergj Arianiti
	9	David Soslan
	10	David Ağmaşenebeli
	11	Vienna 1683
	12	Sigismund of Luxembourg
	13	Marko Miljanov Popović
	14	Stefan Lazar
	15	Bajo Pivljanin
16	İvankovac Savaşı	
17	Vac 1684	
18	Malta 1565	
19	Bolayır Muharebesi	
20	Fruzhin	
21	Novak Vujošević	
22	Kagule Muharebesi	
23	Sarıkamyş Savaşı	

2. Bulgular ve Analiz

Taşıdığı işaretler bağlamında araştırma kapsamına alınan Christchurch saldırısında teröristin mesaj olarak arkasında bıraktığı suç aletlerinin üzerindeki simge ve semboller eylemin aşırı sağ, anti-İslam niteliğini ortaya koymak bakımından önemli bulgulara ulaştırmıştır. AR-15 model yarı otomatik silahlara ve şarjörlere iliştirilen 50 göstergenin çözümlenmesi neticesinde üç temayla karşılaşmıştır. Araştırma bulguları

zenofobi başlığı altında göçmen düşmanlığı, anti-İslam ve Türkofobi olmak üzere üç tema altında toplanmıştır.

2.1. Göçmen Düşmanlığı

Araştırma kapsamına alınan göstergelerin incelenmesi sonucunda söz konusu silah ve şarjörler üzerinde dokuz adet göçmen düşmanlığına bağlı zenofobik söylemden oluşan içeriğe rastlanmıştır. Bunlardan yedisi çözümlenmiş, ikisi terörist isimleri olması dolayısıyla kapsam dışı tutulmuştur.

İncelemelerde karşımıza çıkan zenofobi bağlamı ilk gösterge “refugees welcome to hell” şeklindeki ifadedir. Bu ifade incelenen diğer içeriklerde olduğu gibi teröristin silahı hem gerçek anlamıyla hem mesaj iletme amacıyla araçsallaştırdığını göstermiştir. “Cehenneme hoş geldiniz” şeklindeki nefret söyleminin nesnesi mültecilere yönelik silahlar üzerinde karşılaştığımız bir diğer mesaj da “For Madrid” ve “For Berlin” göndermesi üzerinden kurgulanmıştır. Saldırganın bu semboller yardımıyla göçmen ve mültecileri terörle ilişkilendirme amacında olduğunu görmemek mümkün değildir. Burada işaretlerin hatırlattığı olaylar aracılığıyla Avrupalı nüfusta göçmen ve mültecilere karşı nefret duygusunun yaygınlaşmasına yol açma amacı yankılanmaktadır.

“For Madrid”, 11 Mart 2004’te Madrid’de üç ayrı trene konulan bombanın patlatılmasıyla gerçekleşip yaklaşık 190 kişinin ölümü ve 2 bin kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan terör saldırısına göndermedir. “For Madrid” işareti, hatırlattığı saldırının bir tür intikam yemini olarak okunmalıdır. Bu yemin, Christchurch saldırısının mekânına ilişkin nedenselleştirmede yol gösterici olmak bakımından önemlidir. Kuşkusuz bu gönderme göçmen ve mülteci kimliğinde sabitlenen yabancıya yönelik endişe ve korkuyu yükseltmeyi amaçlamanın yanı sıra İslam ve terör bağlantısı yaratma potansiyeline sahiptir. “For Berlin” de tıpkı “For Madrid” gibi hatırlatma maksadı olan bir gösterge olup 19 Aralık 2016’da Berlin’de gerçekleşen terör saldırısını imlemektedir. Söz konusu saldırıda bir TIR’ın Noel pazarına girmesi sonucu 12 kişi hayatını kaybetmiş, 56 kişi yaralanmıştır (BBC, 2016; Esen, 2017).

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

Çalışma kapsamına alınan vakada kullanılan silahlarda gösterge değeri taşıyan bir diğer stratejik söylem örneği “here’s your migration compact!” şeklindeki ifadedir. Ayrımcılıkla mücadele amacıyla 10 Aralık 2018’de BM tarafından hazırlanan “The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration”a karşı çıkış olarak okunmayı gerektiren bu ifade gerçekleşen terör eyleminin göç sözleşmesinin bir tür sonucu olduğu anlamı taşımaktadır. Bu söylem de diğer semboller gibi saldırganın yastı olduğu ideolojiyi doğrudan işaret etmektedir.

Saf Avrupalılara nefret aşılama yabancılığın düşmanlığından yararlanan saldırganın silahlar üzerine kaydettiği göndermelerden biri de Avrupalı kadın tecavüzleri hakkındadır. İnceleme kapsamındaki şarjöre iliştiirildiği görülen söylem “For Rotherham”dır. Rotherham, İngiltere’nin Güney Yorkshire bölgesinde bulunup 1997-2013 yılları arasında göçmen kişiler tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen istismar vakalarının yaşandığı kasabadır. Olaylarda çoğu Pakistan kökenli İngiltere vatandaşı sorumlu tutulmuştur (Afyoncu, 2019; BBC, 2014; Pazan, 2019b). Teröristin bu gönderme üzerinden Müslüman göçmen nefreti yayan aşırı sağ tonlu eylemi haklılaştırma çabasında olduğunu görmek güç değildir.

Sosyal medyada canlı yayın üzerinden dünyaya ulaşan saldırgan silahlara ait görselleri saldırı öncesi Twitter hesabından paylaşmanın yanı sıra suç aletlerinin üzerine iliştiirdiği simgeleri okunması mümkün bir formda kameranın açısına girecek şekilde sıralamıştır. Teröristin eylemde öne çıkmasını istediği bazı simgeleri silahlar üzerine birden çok kez yazdığı görülmüştür. Bu vurgu çabasının anlamı “14 Words” işaretinin yorumlanmasıyla aydınlanmaktadır. “14 Words”, Hitler’in Kavgam eserinde geçen “we must secure the existance of our people and a future for white children” şeklindeki cümleyi bir araya getiren 14 kelimeyi simgelemektedir. Bu 14 kelime ırkçılığın kodu olarak bilinmektedir. “14 Words” ilk kez neo-Nazi The Order üyesi David Lane tarafından “88 İlke” isimli çalışmada sloganlaştırılmıştır. Bu tarihten itibaren söz konusu simge beyaz üstünlükçü çevrelerce ilham kaynağı kabul etmiştir (Ridgeway, 2008). Kuşkusuz yapılan incelemede aynı ideolojiye yastı başka simge ve sembollere de rastlamıştır. Örneğin Nazi sembolizminin bilinen önemli motiflerinden “Q” sembolü teröristin motivasyonel kaynaklarına yönelik ipuçlarından biri olarak

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

karşımıza çıkmıştır. Netice itibarıyla çözümlenmeler saldırganın ortaya koyduğu neo-Nazi profil üzerinden radikal ırkçı söylemlere yastı göçmen düşmanlığı üretiminde bulunduğunu imlemiştir.

2.2. Anti-İslam

Araştırmada değerlendirmeye alınan göstergelerin incelenmesi sonucunda saldırıda kullanılan silahların anti-İslam çerçevesinde taşıdığı anlama ulaşılmıştır. Söz konusu suç aletleri üzerinde 23 adet İslam karşıtı söylem tespit edilmiştir.

Silahları birer belge haline dönüştürdüğü gözlenen terörist birtakım semboller aracılığıyla Hıristiyanlık-İslam karşılaşmasının geçmişine göndermede bulunmuştur. Eylemi motive eden kaynakların başında Müslümanların tarih geçen mağlubiyetlerinin yer alması anti-İslam eğilimi aydınlatmak bakımından önemlidir. “Clavijo 844” bu düşüncenin delilidir. Tarihi belgelerde izi olmayan ancak efsane bir Hıristiyan inancı olarak bilinen “Clavijo 844”, Haçlılara motivasyon sağlamak amacıyla üretilmiş hayali bir muharebedir. İnanışa göre 844’te Clavijo yakınında yaşanan savaşta Hazreti İsa’nın havarilerinden Büyük Yakub birden ortaya çıkarak kumandasındaki orduyla Hıristiyanlara galibiyet kazandırmıştır (Pazan, 2019a).

Çözümlenen silahlardaki işaretlerden bir diğeri “Tours 732”dir. Namluda ise “Charles Martel” ismi karşımıza çıkmaktadır. “Tours 732” Puvatya Savaşı’nın gerçekleştiği yer ve tarihi işaret etmektedir. “Charles Martel” ise 732 yılında Endülüslü Müslümanlara karşı savaşan Frank ordusu komutanının ismidir. Fransa’da Poitiers yakınlarında İslam ordusuyla Frank kuvvetleri arasında yaşanan Puvatya Savaşı Avrupa ve İslam tarihi açısından önemli bir savaştır. Charles Martel’i Avrupa’nın İslamlaşmasına engel olan bir kahramana, 732 tarihini ise Hıristiyanlığın kurtuluşuna dönüştüren bu savaş; on altıncı yüzyıldan on sekizinci yüzyıla kadarki tarihçiler tarafından diğer bütün savaşlardan farklı olarak nitelenmiştir (Ceran, 2016: 18-37). Teröristin bu savaşı araçsallaştırarak kolektif hafızayı hedef aldığını söylemek zor değildir. Zira burada Hıristiyan Batı-Müslüman Doğu çatışmasını taze tutmaya adanmış bir görüntü açığa çıkmaktadır. Çözümlenen işaretler arasında Emevi göndermesi bulunan başka sembollerle de karşılaşmıştır. “Odo The Great” şeklindeki işareti buna örnek göstermek mümkündür. Toplumsal belleğe seslenen saldırgan

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

burada Toulouse Savaşı'nda Endülüs Emevî Devleti'ni mağlup eden Aquitaine Dükü Eudes hatırlatmasında bulunmuştur. Keza Toulouse Savaşı Emevî ilerleyişini sonlandıran önemli bir tarihi gelişme olarak tarihe geçmiştir (Afyoncu, 2019; Koç ve Arslan, 2019: 11).

Silahlar üzerinde yer alan anti-İslam temalı sembollerden biri de “John Hunyadi” ismidir. Jonas Hunyadi 1456 tarihli II. Belgrad Kuşatması sırasında Osmanlı kuvvetlerinin yenilmesindeki rolü dolayısıyla Macar ulusal kahramanı ilan edilen komutandır. Macar komutanın yanı sıra Macaristan Kral vekili “Horogszegi Szilágyi Mihály” de silahlar üzerinde ismine rastlanan tarihi kişiliklerdendir. Belgrad savunmasıyla tanınan Mihály, Osmanlı kaynaklarına Kara Mihal olarak girmiştir (Daily Sabah, 2019; Habertürk, 2019; Pleasance, 2019).

Çözömlenen işaretlerin büyük çoğunluğunun Osmanlı Devleti hakkında olduğu tespit edilmiştir. “Lepanto 1571” işaretini buna örnek göstermek mümkündür. Bu gönderme 7 Ekim 1571'de Haçlı donanmaları ve Osmanlı Devleti arasında geçen İnebahtı Deniz Muharebesi'ni işaret etmektedir. Lepanto Deniz Muharebesi Hıristiyan müttefiklerin Türklere karşı elde ettiği zafer kadar iki kültürün ve dinin çarpışması dolayısıyla da tarihte büyük öneme sahiptir (Toledo, 1990: 861). Çözömlenmeler sonucunda net biçimde aydınlandığı gibi Osmanlı dünyasında verilen ağır kayıplar aradan geçen yüzyıllara rağmen bir terör eylemini motive eden kaynak olmaktadır. Bu yargının tespit edilen kanıtlarından bir diğeri teröristin anti-İslam eğiliminin motivasyon kaynağı olarak sembolleşip toplumsal bellekte yer edinen 93 Harbi'nden söz etmeyi gerektiren “Shipka pass 1877-78” şeklindeki işarettir. Bu gönderme Osmanlı-Rus Harbi'nde Rumeli topraklarının kaybedilmesinde kilit öneme sahip Şıpka Boğazı hakkındadır (Pazan, 2019b). Terörist böylece başarısız bir Osmanlı imajı yaratma amacına yönelik kullandığı çok sayıda sembol üzerinden anti-İslam tonlu söylem pratiğini yeniden üretmenin yolunu aramıştır. Yeniden üretim araçlarından biri olduğu gözlenen “General Gurko” ismi de eylemde net biçimde sembolik değere kavuşmuştur. Bu gösterge de diğerkleri gibi teröristin tarih boyu görölen Hıristiyan-Müslüman karşılaşmasının izlerini canlı tutma amacının bir tür kanıtı kabul edilmelidir.

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

İncelenen göstergelerde teröristin ilham kaynağı olarak anma icrasında bulunduğu çok sayıda tarihi şahsiyet tespit edilmiştir. Venedik donanması kumandanı “Sebastiano Venier”, suç aletleri üzerinde sembolik değere dönüşen isimlerden biridir. Bir tür ithaf gibi göstergeleşerek dünyaya sunulan terör eyleminde hatırlatılan “Marco Antonio Colonna” da tıpkı Venier gibi Osmanlı Devleti ile irtibatlı önemli komutanlardan olup 1571 tarihli muharebede Papalık donanmasını kumanda eden Tagliacozzo Dükü ve Paliano Prensi'nin ismidir (Pleasance, 2019). Tarih içinde varlık sergileyen bu isimlerin seçiminde birtakım ortak özelliklerin etkili olduğuna kuşku yoktur. Zira burada daha çok kimlikler arası savaşı komuta eden kişilerin sembolize edildiği gözlenmektedir. Böylece saldırının özüne yerleşik etnik nefreti temellendirmede söz konusu isimlerin araçsal değerinden yararlandığı gerçeği açığa çıkmaktadır. Örneğin; saldırının yaslandığı ideolojinin somut ifadesi olarak göstergeleştirilen silahlarda karşımıza çıkan “Ştefan cel Mare” de benzer amaçla imlenen isimlerden bir başkasıdır. Boğdan voyvodası Ştefan cel Mare Hıristiyanlığın şövalyesi kabul edilmektedir. Saldırıda ilham alınan kişiler kadar Avrupa tarihinin önemli dönüm noktalarının da hatırlatma değeri bulunan birer sembol olarak görüldüğü söylenmelidir. “Khotyn 1621” buna örnektir. 1621’de Osmanlı Devleti ile Lehistan arasında yaşanan Hotin Muharebesi Osmanlı’nın Avrupa’daki ilerleyişini durduran kuşatma olarak tarihe geçmiştir (Çağ, 2019: 2; Pazan, 2019c).

Saldırgan kutsal mekânları da unutmamış, üç semavi dinin kutsal kabul ettiği Kudüs’ü eyleminde öne çıkarmıştır. Silahlara iliştilip Kudüs hatırlatmasında bulunan “Bohemond I of Antioch”, I. Haçlı Seferi’nin Norman asıllı komutanıdır. Bu ismin önemi, “1200 sene boyunca Müslüman yönetimi altında bulunan Kudüs’ün Selâhaddin Eyyübî tarafından tekrar fethedilinceye kadar 88 yıl boyunca Haçlı işgaline uğramasına yol açan Haçlı Seferi sırasındaki kumandanı” (Çelik, 2022: 140) olmasından ileri gelmektedir. Teröristin Kudüs hatırlatması bununla sınırlı değildir. İncelemeye alınan şarjör üzerinde “Acre 1189” şeklinde dikkat çekici bir ifadeye rastlanmıştır. İşaret çözümlendiğinde saldırganın Akka Kalesi’ne göndermede bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu göndermeyle Selâhaddin Eyyübî’nin Haçlılar’dan geri aldığı Kudüs’ü tekrar ele geçirmek için düzenlenen III. Haçlı Seferi’nde kuşatılan Akka Kalesi hatırlatmaktadır (Jazexhi, 2019; Pleasance, 2019).

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

Kolektif düşmanlık yaratma motivasyonundan beslenen bu terör eyleminde karşılaştığımız bir başka gösterge de “Gaston IV of Bearn” ismidir. IV. Gaston 1099'daki Kudüs'ün işgaline katılan ve Reconquista hareketinde rol oynayan tarihi bir kişiliktir. “Yeniden fetih” anlamı taşıyan Reconquista, Müslüman kimliği için önemli mekânların başında gelen Endülüs'ün Hıristiyan birlikleri tarafından Müslümanlardan alınmasıdır. Yeniden fetihi başlatan kişi olarak mitleştirilen Asturias Krallığı kurucusu “Pelayu” ismi de saldırıda benzer hatırlatmalar için araçsallaştırılmıştır. İnanışa göre 718'de Hıristiyan krallığını kuran Pelayu böylece Reconquista'yu başlatan kişi olmuştur (Afyoncu, 2019; Pazan, 2019c).

Yapılan değerlendirmeler suç aletleri üzerinde karşılaşılan sembolik ifadelerin daha çok tarihi göndermelerden ibaret olduğunu göstermiştir. Ancak bu işaretler dışında dikkat çekici birtakım simgelere de rastlanmıştır. Bunlar arasında incelenen silahın namlusunda karşılaştığımız “Crab Rave” şeklinde bir ifade yer almaktadır. Bu ifade okunmayı bekleyen ilginç bir mesajı içerimlemektedir. Crab Rave yengeç karakterlerini öldürmeyle ilerleyen ve öldürmeyi eğlenceli bir formda gösteren şiddet içerikli dijital oyunun adıdır. Burada saldırganın öldürdüğü kişileri yengeç olarak gördüğü iması açığa çıkmakta, eğlence vurgusunda bulunarak terörü oyunlaştırma çabasında olduğu gözlenmektedir.

2.3. Türkofobi

Taşıdığı metinsel değer dolayısıyla inceleme kapsamına alınarak çözümlenen silah ve şarjörlerde Türk düşmanlığını işaret eden mesajlar bulunmuştur. Suç aletleri üzerinde toplam 24 adet Türkofobik sembol ve simge tespit edilmiştir.

Silahlar üzerindeki Türkofobik işaretlerin başında “Turkofagos” ifadesi gelmektedir. Yunanca “Türk yiyici” anlamına gelen Turkofagos'un diğer göstergelere göre daha büyük harflerle konumlandırıldığı görülmüştür. 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'ne karşı harekete geçen Yunan isyancıların başı Nikitas Stamatelopoulos'un lakabı olduğu bilinen Turkofagos saldırganın Türkofobik tutumunun açık bir göstergesidir.

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

Eylemin yaslı olduğu terörizmin hedefindeki kimliklerin başında Türk kimliğinin geldiği düşüncesini delillendiren işaretlerden bir diğeri de “Dmitry Nikolayevich Senyavin”dir. Tarihte yer edinen bu kişi 1787-1792 ve 1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı’nda görevli Rus amiralidir. Türk düşmanlığını taze tutma amacıyla olduğu gözlenen terörist ilham aldığı Rus amiral üzerinden toplumsal hafızaya seslenmeyi sürdürmüştür. Osmanlı Devleti’nin yenilgilerini ön planda tutma amacındaki saldırgan “Edward Codrington” işaretini de bu sebeple seçmiştir. Bu kişi 1827’de Navarin’de Osmanlı donanmasını yakan donanmanın İngiliz komutandır. Yapılan çözümlemede teröristin Osmanlı Devleti’nin duraklama döneminin dönüm noktalarında öne çıkan komutan isimlerine büyük alan açtığı görülmüştür. 1683 tarihli II. Viyana Kuşatması’nda Türk kimliğine karşı savaşan Polonya asilzadesi “Feliks Kazimierz Potocki” bu düşüncüyü örneklemektedir. Teröristin eylemine ortak edilerek bir çeşit işarete dönüşen diğer komutanlar ise “Şerban Cantacuzino” ve “Ernst Rüdiger von Starhemberg”dir. Tarihi belgelerde Prens Şerban Kantakuzinos’un Osmanlı ordusuna ihanet ettiğinden söz edilmektedir (Afyoncu, 2019; Pleasance, 2019). Saldırgan bu ihaneti, gerçekleştirdiği eylemle adeta kutsamıştır.

Silah ve şarjörler üzerinde yapılan çözümlemeler “Marco Antonio Bragadin” ifadesinin terörist tarafından araçsallaştırılan Venedikli generalin ismi olduğu sonucuna ulaştırmıştır. Kulak ve burunlarını kestiği 50 Türk esirini derilerini yüzerek öldüren Bragadin, Kıbrıs’ın fethi sonrasında Lala Mustafa Paşa tarafından aynı yöntemle öldürülmüştür. Bragadin Batı’daki tanınırlığını öldürülme şekline borçludur. Buradan hareketle saldırganın eylemde anarak hatırlattığı Bragadin’in intikamını almayı hedeflediği söylenmelidir. İncelenen işaretlerden anlaşıldığı kadarıyla Osmanlı Devleti’ne karşı yürüttüğü isyanlarla Arnavut halk anlatılarında sözü edilen Arnavut feodal beyi “Gjergj Arianiti” de saldırıda anılan kişiler arasında yer almaktadır.

Tarih boyu Osmanlı ve Türklere karşı gerçekleşen savaflara yönelik bir tür özete dönüşen silahlar teröristin hedefini doğrulttuğu yerde Türk kimliğinin olduğu gerçeğini doğrulayan çok sayıda delil sunmuştur. Örneğin; “Sigismund of Luxembourg” sembolü Türklere karşı düşmanlık göstergesi olan The Order of the Dragon’u kuran Macaristan Kralı’na aittir. Bunun gibi Türk kimliğini ilgilendiren

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

tarihi bir kişilik olarak “David Soslan” ismi de silahlarda karşımıza çıkan işaretlerdendir. Saldırganın bu ismi Gürcü alfabesiyle yazdığı görülmüştür. Türklere yönelik saldırılarıyla öne çıkan bu kişi Rum-Pontus sahası olarak bilinen bölgeyi ele geçirip Trabzon Krallığını kuran Oset Kralı olarak anılmaktadır. Yorumlanmayı bekleyen bir diğer işaret ise “David Ağmaşenebeli”dir. 1121 Didgori Savaşı’nda üne kavuşup Gürcü tarihinin en büyük hükümdarı kabul edilen David Ağmaşenebeli Gürcistan’ın kurulmasını sağlamıştır (Atabay, 2019; Whelan, 2014: 83-94).

Osmanlı ve Türk tarihi bağlamında Hıristiyan dünyasının zafer elde ettiği dönüm noktalarının tespit edilerek gösterildiği bu eylemde Batı’nın Doğu’ya üstünlüğü vurgusunda bulunulmuştur. Teröristin “Vienna 1683” şeklindeki kodu silahların birden çok kısmına yerleştirmesi bu münasebettendir. Bu işaretin hatırlattığı II. Viyana Kuşatması başarısız bir Osmanlı imasında bulunmaktadır. Kuşatmadaki başarısızlıktan güç bulan Kutsal İttifak ile Osmanlı Devleti arasındaki savaşıardan biri olan “Slankamen”in de aynı amaç doğrultusunda araçsallaştırıldığı belirtilmelidir. Zira bu savaşta Osmanlı ordusunun zaiyatı büyük olmuştur. Beyaz üstünlükçü dünya görüşünün bir yansıması olarak silahlar üzerinde dünyanın karşısına çıkarak ona yüklenen görevi yerine getiren önemli işaretlerden biri de “Malta 1565”tir. Bu gösterge Kanunî Sultan Süleyman döneminde Osmanlı’nın başarısız olduğu Malta Kuşatması’nı hatırlatmaktadır. Yine kayıpla sonuçlanan “İvankovac Savaşı”nın da benzer şekilde silahlara ilişitirildiği iddiasında bulunmak zor değildir. Burada 1805’te Sultan III. Selim döneminde Sırp isyanını başlatıp savaşa adını veren köye gönderme söz konusudur. Benzer şekilde incelemeler sonucunda “Vac 1684” gibi bir ifadenin karşımıza çıkması teröristin yaslandığı stratejik söylemin bir parçasıdır. Terörist bu simge üzerinden yine kolektif hafızayı hedeflemiş, II. Viyana Kuşatması’nda başarısızlıkla karşılaşan Osmanlı ordusunun kaybettiği Vac Kalesi’ni hatırlatmıştır (Fikriyat, 2019; Independent, 2019; Koç ve Arslan, 2019: 11).

Silahların üzerini türlü kodlarla dolduran saldırgan Sırp Kiril alfabesini de bağlı olduğu terörizmin aracı durumuna getirmiştir. “Marko Miljanov Popović” kodu bu düşüncüyü doğrulamaktadır. Popović 1861-1862 tarihlerinde yaşanan Sırp ve Karadağ İsyanı’ndaki konumuyla toplumsal hafızada yer edinen Sırp generaldir.

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

Popović'in bugün yaşanan bir terör eylemine ilham kaynağı olmasını sağlayan ise 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nde Osmanlı'ya karşı verdiği savaş olmuştur. Bu kanının doğruluğunu delillendiren bir başka gösterge de "Stefan Lazar"dır. Sırp Kiril alfabesiyle kurgulanan bu kod I. Kosova Savaşı'nda Haçlı ordusunun başkumandanı Kral Lazar'ı işaret etmektedir. İncelenen suç aletlerine iliştirilen "Bajo Pivljanin" de tıpkı diğerlerinde olduğu gibi hatırlatıcı niteliği bulunan bir semboldür. 1645-1669 tarihleri arasındaki Osmanlı - Venedik savaşlarının etkili isimlerinden biri olan Karadağlı Pivljanin'in "Türk Öldüren Bajo Pivljanin" isimli tabloya adını vermesi kayda değer bir bilgidir. Bu isimde bir tabloya adını veren tarihi kişiliğin teröristin eyleminde kendine yer bulmasını Türk düşmanlığının açık göstergesi olarak okumaktan başka bir seçenek yok gibidir (Al Jazeera, 2019; Daily Sabah, 2019; Zivanović, 2019).

Araştırma kapsamında incelenen nefret suçu aletlerinin aynı zamanda nefret söyleminde bulunan göstergesel değere sahip olması tarihte eşine az rastlanır türden bir vakayla karşı karşıya olduğumuz gerçeğini delillendirmektedir. Bu düşüncüyü doğrulayan göndermelerden biri de Türkofobik söylemi yoğun biçimde kullanan teröristin suç aletine yazdığı "Novak Vujošević" şeklindeki sembolik ifadedir. Bu isim 1876 tarihli Fundina Savaşı'nda 28 Türk'ü öldürdüğü gerekçesiyle Rus Çarı tarafından ödüllendirildiği iddia edilen Karadağlı bir Sırp'a aittir. Türk düşmanlığının yankılandığı bu mesaj, Rus ordusunun Osmanlı'yı yenilgiye uğrattığı "Kagule Muharebesi"nin silahlar üzerine iliştirilmesini nedenselleştirmede de işe yaramaktadır. Rusça yazıldığı görüldüğü bu savaşın yaşandığı 1770'te binlerce Türk sivilin öldürüldüğü bilinmektedir (Afyoncu, 2019; Atasoy, 2019; Pazan, 2019b).

Kolektif hafızaya kilitlenmiş bu eylem ve söylem bütününde; silah ve şarjörlerin Sırp, Kiril, Bulgar, Gürcü ve Rus alfabelerinden oluşan bir sergiye dönüştüğünü görmek saldırının anlamlandırılmasında önemli bir aşama kaydettirmiştir. Örneğin; terörist Osmanlı Devleti'nin çöküş dönemini başlatan Balkan Savaşları göndermesinde bulunurken ağır yenilgiyle sonuçlanan Bolayır Muharebesi'ni Bulgar alfabesiyle yazmayı tercih etmiştir. Kuşkusuz bu, rastgele bir seçim değildir. Aynı şarjör üzerinde yine Bulgar alfabesiyle yazılı bulunan "Fruzhin"

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

ifadesi Osmanlılara karşı Haçlıların yanında yer alan Tırnova Çarı İvan Şişman'ın oğlu Prens Fruzhin'dan başkası değildir (Balkaya, 2013: 93-96; Pazan, 2019b). Yapılan incelemelerde sözü edilen alfabelerin yanı sıra Ermeni alfabesiyle yazılan simgelere de ulaşıldığından söz edilmelidir. “Türk Harp Tarihinin en dramatik savaşlarından biri” (Türkman, 2020: 533-538) olarak tabir edilen “Sarıkamış Savaşı” bir asır sonra bir terör saldırısını motive eden araca dönüşmüştür. Bu gönderme etnisite tabanlı terörizmin tarihteki çatışmalardan beslenip kolektif hafızayı hedeflediği gerçeğinin net bir kanıtı olarak karşımızda durmaktadır. Kuşkusuz bu örnek sergilenen Türk düşmanlığında Ermeni kimliğinin de araçsallaştırıldığı gerçeğini göstermek bakımından son derece kayda değerdir.

SONUÇ

1300 yıl eskiye dayanan Hıristiyan Batı – Müslüman Doğu karşılaşmasının izlerini taşıyıp zenofobinin yeni iletişim ortamlarında metinleştirilmesi örneğini veren bir terör eylemi olarak Christchurch saldırısı dünyada benzerine henüz rastlanmayan bir vaka yaratmıştır. Saldırının radikal sağ ırkçı ideoloji ve anti-İslam görme biçimine yaslı zenofobi bağlamında gerçekleşip yeni teknolojilerin enstrümanlaştırılması üzerinden kolektif hafıza çalışmasına dönüştüğü kanısı, eylemde kullanılan suç aletleri üzerine yerleşik içeriklerin çözümlenmesi sonucunda doğrulanmıştır.

Sembol hermenötiği bağlamında gerçekleştirilen çözümlenmelere dayalı çalışmada silahları bir tür belge haline getiren teröristin unutturmama/hatırlatma hedefine kilitlenerek simgenin gücünden yararlandığını gösteren çok sayıda işaret tespit edilmiş; sembolik ifadeler yorumlanarak anlam üretiminde bulunulmuştur. Simge, sembol, işaret olarak değer kazanan bahse konu içerikler terörün ardındaki motivasyonel kaynakları aydınlatmayı sağlamıştır. Böylece çalışmada elde edilen bulgular; Ricoeur'ün gösterme ya da gizleme gücüne sahip olduğu bilinen sembolden kutsal açığa vuran önemli bir işaret doğabileceği yönündeki düşüncesiyle örtüşmüştür. Nitekim çözümlenmeye alınan 50 adet simge ve sembolde tarihselliğin ardından yoğun olarak kutsallık taşıyan izlere rastlamıştır. Bununla beraber din ve medeniyetler için kutsal sayılan dönüm noktalarının gösterge değeri üzerinden

araçsallaştırılmasının bir yandan toplumsal hafızayı hedeflemeye dönük olduğu diğer taraftan saldırıyı haklı gerekçeler zeminine yerleştirme çabasına hizmet ettiği anlaşılmıştır. Bu göstergelerin kolektif düşmanlık talebinde bulunduğuna şüphe yoktur. Zira söz konusu işaretlerin gösterdiği yerde karşımıza kültürel, tarihsel, dinsel kodlardan türeyen bütünsel bir anlam çıkmaktadır.

Yapılan incelemeler sonucunda; mesaj yığını haline gelen suç aletlerini metalaştırdığı gözlenen teröristin silahlar üzerine ilişik nefret söylemi üzerinden tarihe not bırakma çabasında olduğu görülmüştür. Saldırıda öne çıkarılan sembolik ifadeler yorumlandığında, silahtan metin yaratan teröristin Hıristiyan mistisizmini söylem ve eylem pratiğinin satır aralarına yerleştirdiği açıklık kazanmıştır. Buna göre zenofobik görüntü veren bu vakanın daha çok anti-İslam bağlamı argümanlardan yararlandığı söylenmelidir. Bununla beraber terörü yabancılarla ilişkilendirme çabasındaki saldırgan yabancı korkusundan düşmanlık üreterek kaygı nedeni haline getirilen yabancı kimliğinin yok edilmesini haklılaştırma yönünde bir pratik sergilemiştir.

Çözümlemeler yardımıyla taşıdığı anlama ulaşılan sembol ve simgeler daha çok Osmanlı ve Türk kimliğini karşımıza çıkarmıştır. Söz konusu içerikler Batı'nın genetik kodlarına yerleşik Osmanlı, Türk, Müslüman karşıtlığını aydınlatmış; yüzyıllar önce yaşanan düşmanlıkların bugün hala canlılığını koruduğunu imlemiştir. Böylece teröristin tarihte yaşananları hatırlatarak intikam hisleriyle gerçekleştirdiği saldırı, Osmanlı ve Türk kimliğiyle hesaplaşmaya adanan etnisite tabanlı terörizmin somut çıktısı olmuştur. Osmanlı Devleti'nin başarısız olduğu savaşları bir çeşit hafıza yoklaması gibi dünyaya hatırlatan teröristin tarihi araçsallaştırdığı görülmüştür. Buna göre Osmanlı tarihinde yaşanan mağlubiyetlerin altının çizilmesiyle nefreti, Avrupa tarihinde kaydedilen galibiyetlerin işaretlenmesiyle övgüyü göstergeleştiren vakadan beyaz üstünlükçü dünya görüşünü yeniden üretmesi beklenmiştir.

Netice itibarıyla araştırma kapsamına alınarak hermenötik analize uğratılan söz konusu göndermelerin dayanağının Doğu - Batı medeniyetleri karşılaşması olduğu anlaşılmaktadır. Keza incelenen içeriklerde tarih içinde Doğu'nun kayıpları ve Batı'nın kazanımları tekrarlanmaktadır. Bu tekrar; yirmi birinci yüzyılda bir Müslüman ibadethanesinde gerçekleşen terör eyleminde bahse konu sembolik

ifadelerle karşılaşmanın asırlardır süren sevinç çılgınlığına maruz kalmak anlamına geldiğini imlemektedir. Diğer taraftan Hıristiyan Batı – Müslüman Doğu karşılaşmasından beslenen sembol ve işaretlerin yoğun olarak Müslüman kimliğini terörle ilişkilendirmeye yarayan ifade üretiminde kullanıldığını söylemek mümkündür.

Araştırma boyunca yürütülen anlamlandırma ve yorumlama çabalarından hareketle, hatırlatma eylemi olarak gerçekleşen terörün esas öneminin stratejik söyleme içkin somut pratik olmasından ileri geldiği belirtilmelidir. Nitekim çalışmada öne çıkan başlıklar kendi bağlamında değerlendirildiğinde etnik ayrılıkçı terörizmin ardında duran zenofobi aydınlanmaktadır. Araştırmaya konu teşkil eden vaka örneğinde görüldüğü gibi geçmişi yüzyıllar öncesine uzanan yabancı düşmanlığının yeni medyada üretilebilen bir metin değerine dönüşmesi hem dilsel ifadelerin hızlı biçimde yayılmasına hem somut eylem pratiklerinin küresel ölçekte yaygın etki yaratmasına imkân tanırken aynı zamanda zenofobik davranış biçiminin normalleşmesi/doğallaşması/kanıksanması sorunsalına yol açmaktadır. Keza teröristin sosyal medya ortamlarında söz konusu saldırıyla ilgili birtakım aktarımlarda bulunması, hazırladığı yazılı ve görsel içeriklere beslendiği ideolojiyi iliştiirmesi, sanal mekânın paylaşım merkezli doğası sayesinde gerçekleşmiştir. Kuşkusuz bu gerçek, yeni medyanın nefret söylemine mekânlık etme potansiyelini dikkate almayı gerektirmektedir. Araştırma neticesinde açığa çıkan bu gereklilik, sosyal belleği yaratan yeni toposun küresel hafıza mekânları olarak güncellendiği (Pentzold, 2009: 263-264) yönündeki iddiaları desteklemek bakımından önemlidir. Sonuçta internet ve sosyal ağlar özelinde yeni mekânın kolektif hafıza bağlamında işgal ettiği konumu anla(t)ma çabası ortaya koyan bu çalışmada hem küresel bellek mekânlarına ilişkin bir çeşit görüntü sunma hem dünyanın çağlardır değişmeyen hakikati olarak bilinen zenofobinin somutlaşma biçimlerine yakından bakma fırsatı yakalanmıştır.

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

KAYNAKÇA

- AGAMBEN, Giorgio (1995). Homo Sacer/ Sovereign Power and Bare Lifei, (Çev: Daniel Heller-Roazen), Stanford: Stanford University Press.
- AFYONCU, Erhan (2019). Yeni Zelanda'da Katliam Yapan Manyağın Tarihi Kodları, Fikriyat, <https://www.fikriyat.com/yazarlar/erhan-afyoncu/2019/03/17/yeni-zelandada-katliam-yapan-manyagin-tarihi-kodlari>, Erişim Tarihi: 10.07.2023.
- AL JAZEERA; (2019), “Mosque Shooter Brandished Material Glorifying Serb Nationalism”, <https://www.aljazeera.com/news/2019/3/15/mosque-shooter-brandished-material-glorifying-serb-nationalism>, Erişim Tarihi: 07.07.2023.
- AMBLE, John Curtis (2012). “Combating Terrorism in the New Media Environment”, Studies in Conflict & Terrorism, 35, s.339–353.
- ANDERSON, Alison (2003). “Risk, Terrorism, and the Internet”, Knowledge, Technology, & Policy, 16 (2), s.24-33.
- ARENDR, Hannah (2013). İnsanlık Durumu, (Çev: Bahadır Sina Şener), İstanbul: İletişim Yayınları.
- ATABAY, Ünal (2019). Yeni Zelanda'da “Radikal Terörizm”, 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, <https://21yyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/yeni-zelanda-da-radikal-terorizm>, Erişim Tarihi: 17.07.2023.
- BALKAYA, İhsan Sabri (2013). “Balkan Savaşlarının 100. Yılında Bolayır Muharebesi ve Şarköy Çıkarması Yenilgisi ve Yapılan Tartışmalar”, Turkish Studies, 8 (5), s.91-100.
- BAUMAN, Zygmunt (2018). Kapımızdaki Yabancılar (Çev: Emre Barca), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- BBC; (2014), “Rotherham Child Abuse Scandal: 1,400 Children Exploited, Report Finds”, <https://www.bbc.com/news/uk-england-south-yorkshire-28939089>, Erişim Tarihi: 10.07.2023.

- ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422
- BBC; (2016), “Almanya’da Noel Pazarına Saldırı: AB Çapında İnsan Avı Başlatıldı”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38389433>, Erişim Tarihi: 20.07.2023.
- BBC; (2019), “Yeni Zelanda Cami Saldırıları: Ülkede Yarı Otomatik Silahlar Yasaklayacak”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47649896>, Erişim Tarihi: 07.07.2023.
- BOUKO, Catherine; NADERE, Brigitte; RIEGER, Diana, et al. (2022). “Discourse Patterns Used By Extremist Salafists on Facebook: Identifying Potential Triggers To Cognitive Biases in Radicalized Content”, *Critical Discourse Studies*, 19 (3), p.252–273.
- BURJANEK, Ales (2001). “Xenophobia Among the Czech Population in the Context of Post-Communist Countries and Western Europe”, *Czech Sociological Review*, IX (1/2001), s.53-67.
- CAIANI, Manuela & PARENTI, Linda (2013). *European and American Extreme Right Groups and the Internet*, Hampshire: Ashgate Publishing.
- CERAN, İsmail (2016). “Puvatya Savaşı (732)”, *dergiabant*, 4 (8), s.17-47.
- COMBS, Cynthia (2011). *Terrorism in the Twenty-First Century*, Harlow: Longman.
- ÇAĞ, Galip (2019). *Yeni Bir Balkan Miti: Yeni Zelanda Katliamı*, Tasam, https://tasam.org/tr-TR/Icerik/51382/yeni_bir_balkan_miti_yeni_zelanda_katliami, Erişim Tarihi: 20.09.2023.
- ÇELİK, Fikriye (2022). *Post-Truth Çağda Yabancı Düşmanlığı: Call Of Duty Görünümlü Yeni Zelanda Saldırısı*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri.
- DAILY SABAH; (2019), “New Zealand Mosque Shooter Names His ‘Idols’ on Weapons He Used in Massacre”, <https://www.dailysabah.com/asia/2019/03/15/new-zealand-mosque-shooter-names-his-idols-on-weapons-he-used-in-massacre>, Erişim Tarihi: 19.09.2023.

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

DILTHEY, Wilhelm (1972). "The Rise of Hermeneutics, New Literary History", 3 (2), s.229-244.

ERIKSSON KRUTRÖK, Moa (2018). "Pizza, Beer and Kittens: Negotiating Cultural Trauma Discourses on Twitter in the Wake of the 2017 Stockholm Attack", New Media & Society, 20, p.3980–3996.

ERIKSSON KRUTRÖK, Moa (2023). "Please. Do. Not. Share. Videos. Share. Cats.": Counteracting Terrorist and Violent Extremist Content on Twitter during Terrorist Attacks", Journal. Media, 4, p.364–376.

ESEN, Hasan; "Avrupa'daki Büyük Terör Saldırıları", <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupadaki-buyuk-teror-saldirilari-/886942>, Erişim Tarihi: 20.09.2023.

FERRARA, Emilio (2015). "Manipulation and Abuse on Social Media" by Emilio Ferrara with Ching-Man Au Yeung As Coordinator", ACM SIGWEB newsletter, Spring, p.1–9.

FERRARA, Emilio (2017). "Contagion Dynamics of Extremist Propaganda in Social Networks", Information Sciences, p.1–12.

FİKİRİYAT (2019). "Yeni Zelanda'daki İslamofobik Saldırıda Kullanılan Silahın Üzerindeki Rakamlar ve İsimler Ne Anlama Geliyor?", <https://www.fikriyat.com/galeri/gundem/yeni-zelandadaki-islamofobik-saldirida-kullanilan-silahin-uzerindeki-rakamlar-ve-isimler-ne-anlama-geliyor/5>, Erişim Tarihi: 20.09.2023.

FØLLESDAL, Dagfinn (2001). "Hermeneutics", Int. J. Psychoanal, 82, p.375-379.

HABERTÜRK; (2019), "49 Kişinin Katili Olan Canilerin Silahlarındaki Mesajlar!", <https://www.haberturk.com/49-kisinin-katili-olan-caninin-silahindaki-mesajlar-2404057>, Erişim Tarihi: 19.09.2023.

HOFFMAN, Bruce (2018). Inside Terrorism, New York: Columbia University Press.

INDEPENDENT; (2019), "Malta 1565' Written on Two of New Zealand Attacker's Guns", <https://www.independent.com.mt/articles/2019-03-15/local->

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

news/Malta-1565-written-on-one-of-New-Zealand-attacker-s-guns-6736205134, Erişim Tarihi: 19.09.2023.

JAZEXHİ, Olsi (2019). The New Zealand Massacre and Anti-Muslim Hatred in the Balkans, <https://www.dailysabah.com/op-ed/2019/03/20/the-new-zealand-massacre-and-anti-muslim-hatred-in-the-balkans>, Erişim Tarihi: 20.09.2023.

JENKINS, Brian Michael (1974). International Terrorism/ A New Kind of Warfare, Santa Monica: The Rand Corporation.

JENKINS, Brian Michael (1980). The Study of Terrorism/ Definitional Problems, The Rand Paper Series, The Rand Corporation, p.1-10.

JENKINS, Brian Michael (2006). The New Age of Terrorism, (Ed.), David Kamien. The McGraw-Hill Homeland Security Handbook, New York: McGraw-Hill Professional, p.117–130.

KASKELEVICIUTE, Ruta, KNUPFER, Helena, & MATTHES, Jörg (2023). “See Something, Say Something? The Role of Online Self-Disclosure on Fear of Terror Among Young Social Media Users”, new media & society, p.1–29.

KRAIDY, Marwan M. (2018). “Terror, Territoriality, Temporality: Hypermedia Events in the Age of Islamic State”, Television & New Media, 19 (2), p.170-176.

KOÇ, Murat ve ARSLAN, Esat (2019). “Yeni Zelanda Saldırısının Analizi”, Çağ Üniversitesi Bölgesel Güvenlik Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi Özel Bülten, s. 1-20.

MARTIN, Gus (2017). Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar, (Çev: İhsan Çapcıoğlu ve Bahadır Metin), İstanbul: Adres Yayınları.

PAZAN, İbrahim (2019a), “Yeni Zelanda Teröristinin Şifreleri (1)”. http://www.ibrahimpazan.com/index.php?option=com_content&view=article&id=412:yeni-zelanda-teroristinin-sifreleri-2-30-3-2019-oence-vatan&catid=14:yaz-lar&Itemid=103, Erişim Tarihi: 17.09.2023.

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

PAZAN, İbrahim (2019b), “Yeni Zelanda Teröristinin Şifreleri (5)”.

http://www.ibrahimpazan.com/index.php?option=com_content&view=article&id=416:yeni-zelanda-teroristinin-sifreleri-5-3-4-2019-oence-vatan&catid=14&Itemid=103, Erişim Tarihi: 17.09.2023.

PAZAN, İbrahim (2019c). “Yeni Zelanda teröristinin şifreleri (7)”.

<https://www.oncevatan.com.tr/yeni-zelanda-teroristinin-sifreleri-7-makale,44324.html>, Erişim Tarihi: 17.09.2023.

PENTZOLD, Christian (2009). “Fixing the Floating Gap: The Online Encyclopaedia Wikipedia as a Global Memory Place”, Memory Studies, 2 (2), p.255-272.

PLEASANCE, Chris (2019). New Zealand Killer Scrawled ‘Inspiration’ for His Shooting Spree on His Guns – From Far-Right Murderers and Historical Figures to Sex Scandals Linked to Muslims, Daily Mail, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-6812729/New-Zealand-killer-scrawled-inspiration-shooting-spree-guns.html>, 19.09.2023.

RAUF, Ateeq Abdul (2021). “New Moralities for New Media? Assessing the Role of Social Media in Acts of Terror and Providing Points of Deliberation for Business Ethics”, Journal of Business Ethics, 170, p.229-251.

RICOEUR, Paul (2007). Yoruma Dair/ Freud ve Felsefe, (Çev: Necmiye Alpay), İstanbul: Metis Yayınları.

RICOEUR, Paul (2009). Yorumların Çatışması/ Hermenoytik Üzerine Denemeler Birinci Cilt, (Çev: Hakan Arslan). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.

RIDGEWAY, J. (2008). Fourteen Words That Spell Racism, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/uselectionroadtrip/2008/oct/28/uselections-obama-racism>, Erişim Tarihi: 10.07.2023.

RID, Thomas & HECKER, Marc (2009). War 2.0: Irregular Warfare in the Information Age, Westport, CT: Praeger Security International.

TOLEDO, Pulino (1990). “İnebahtı: Dünya Egemenliği İçin Akdeniz’de Yapılan Son Deniz Savaşı”, Erdem, 6 (18), s.861-876.

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

TRT Haber; (2019), “Yeni Zelanda’da 2 Camiye Terör Saldırısı: 49 Ölü”, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/yeni-zelandada-2-camiye-teror-saldirisi-49-olu-408488.html>, Erişim Tarihi: 07.07.2023.

TÜRKMAN, Sayim (2020). “Birinci Dünya Savaşı’nda Sarıkamış Muharebeleri (22 Aralık 1914 – 10 Ocak 1915)”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, 67, s.533-574.

VESSEY, David (2006). Philosophical Hermeneutics, (Eds.), John R. Shook and Joseph Margolis. A companion to pragmatism, Oxford: Blackwell Publishing Ltd., p.209-214.

VOA; (2019), “Yeni Zelanda Başbakanı: ‘Silah Konusunda Harekete Geçme Vakti’”, <https://www.amerikaninsesi.com/a/yeni-zelanda-basbakani-silah-konusunda-harekete-gecme-vakti/4836005.html>, Erişim Tarihi: 07.07.2023.

WEIMANN, Gabriel (1983). “The Theater of Terror: Effects of Press Coverage, Journal of Communication”, 33 (1), p.38–45.

WHELAN, Mark (2014). Sigismund of Luxemburg and the Imperial Response to the Ottoman Turkish Threat, c. 1410-1437, University of London Thesis Submitted For The Degree of Doctor of Philosophy.

YAKUSHKO, O. (2009). “Xenophobia: Understanding the Roots and Consequences of Negative Attitudes Toward Immigrants”, Published in The Counseling Psychologist, 37 (1), p.36-66.

ZELIZER, Barbie (2018). “Seeing the Present, Remembering the Past: Terror’s Representation as an Exercise in Collective Memory”, Television & New Media, 19 (2), p.136-145.

ZIVANOVIÇ, Maja; “ Yeni Zelanda Cami Silahlısı ‘Balkan Milliyetçilerinden İlham Aldı’”, <https://balkaninsight.com/2019/03/15/new-zealand-mosque-gunman-inspired-by-balkan-nationalists/>, Erişim Tarihi: 07.07.2023.

ÇELİK, Fikriye (2024). Kolektif Hafızayı Hedefleyen Zenofobinin Yeni Medyada Metinleştirilmesi: Ricoeur'ün Sembol Hermenötiği Bağlamında Bir Analiz. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (1), 395-422

Yazarların çalışmaya katkı oranları eşittir.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.